

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA,

De

**PRÆCAVENDIS
MORBIS, ET PRÆMA-
TURA MORTE,**

Quam

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,

SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,

DN. FRIDERICO WILHELMO,

PRINCIPE BORUSSIAE, MARCHIONE

BRANDENBURGICO, Reliqua.

IN ILLUSTRIS FRIDERICIANA

GRATIOSISSIMO FACULTATIS MEDICÆ CONSENSU,

PRAESIDE

DN. FRIDERICO HOFFMANNO,

CONSILIARIO AULICO, ARCHIATRO REGIO ET PRO-

FESSORE PRIMARIO,

DOMINO PATRONO, PRÆCEPTORE AC PROMOTORE SVO

omni observantia atque honoris cultu. etatem colendo,

PRO GRADU DOCTORALI,

Solenni obtinendo More Majorum,

Ad d. April. M. DCC XIII. horis ante & pomeridianis

IN AUDITORIO MAJORI

Publico Eruditorum Examini submittit

JOHANN GEORG WEBER,

SENFFT. MISN.

HALÆ MAGDEBURGICÆ,

TYPIS GEORGII JACOBI LEHMANNI, ACAD. TYPOG.

PRÆCÆVA VINDIS
MORBUS ET REXIMA
TURA MORTE

DI. ERICERICO WILHELMO
PRINCIPIS BORSSEAE MARCHIONIS
BRANDENBURGICO, REGNI

IN ILLUSTRI TRIDERICIANA
ERUDITIONIS FACULTATE MEDICÆ CONSENSU
DI. ERICERICO HOFFMANNO
CONSILIARIO JULIO, REGNI ET PRO-

DOCTORI PATRONO, PRAECEPTORE ET PROMOTORE SVO
PRO GRADU DOCTORALIS

JOHANNI GEORGI WILHELMO
SENATI. M.D.C.C.

HABE MAGISTRUM
The Georgii Jacobi Hoffmanni, Aetatis 1700.

DISPUT. MEDICA INAUGURALIS

De

PRÆCAVENDIS MORBIS

ET PRÆMATVRA MORTE.

I.

Perversa opinio à longo jam tempore multorum animis firmitus infixata est, quod Medici officium unice sit sanare, adeo ut etiam solennis usque adhuc invaleat mos, non a medico consilium vel auxilium prius expeti, nisi ubi magnus vel desperatus morbus corpora humana jam occupaverit. Ignorant autem plurimi, quam parum solidi Medicus arte & scientia sua indifficilibus, sique per longas moras radices egerint, affectibus præstare valeat. Equidem adversus omnis generis morbos passim remedia à medicis numerosa celebrantur & magnificis laudibus extolluntur: Si vero rem sine affectu consideremus, pauca sunt quæ laudes suas sustinent, sed pleraque ita sunt comparata, ut famam suam prostituant, & spem medentum penitus

A 2

tus

tus eludant. Ut enim quis ex acutis & periculo pleni mor-
 bis convalescat, id certæ naturæ potius quam artis beneficio
 debetur. Chronicarum vero complures passiones minus
 esse sanabiles usu & experimento proch dolor! quotidiano
 habemus exploratum. Quæ autem potestas sit Medici &
 quid præstare debeat & possit, paucissimi intelligunt, ipsi-
 que Medici non recte attendunt. Atque adeo quæ benefi-
 cia à Medicis vel Medicina in publicam mortalium rem pos-
 sint redundare, quam plurimis est obscurum atque incogni-
 tum. Permagna certe atque eximia res est, vitam homi-
 num tueri, nec non omni modo cavere, ne illa abbrevietur,
 & ut sine singulari & corporis, & animi, ægritudine illa diu
 feruetur, efficere. Quod si vero candide fateri liceat, quod
 res est, vix ex centum hominibus unus ad eam pervenit æta-
 tem, quam naturæ ordine ac cursu posset attingere, si ipsam
 methodum recte vivendi perspectam haberet, neque ex su-
 pina ignorantia sibi ipsi filum vitæ præscinderet. Turpæ
 dictu est, & pudet proponere, Medicos maxima ex parte
 hujus miseræ causam & culpam esse, quod scientiam suam
 hoc in argumento non satis excolant, neque talia addiscant,
 vel doceant, quæ præmaturam mortem arcere & infelici-
 simos morbos avertere possint. Videmus potius plures
 hisce in rebus parum doctos in forum medicum protrudi,
 qui omnes morbos sanare volunt, sed paucos possunt; consi-
 lium vero, quomodo ipsi præcaveri possint, in promptu ac
 paratu non habent. Hujus profundæ miseræ causâ nostris
 peccatis ac ingenti mentis corruptioni merito debet adscri-
 bi, utpote benignissimus Deus obedientibus & piis tantum
 vitam longam promittit, inobedientibus vero loco pœnæ
 præmatura mors & magna afflictio corporis est destinata.
 Quamplures ex proceribus, & principibus, ex sapientibus,
 eru-

eruditissimè, quique rem publicam re & opere juvant servari diutissime possent, modo vellent & doctos medicos tempestive consulere. Inoptatis vero est, ut ipsi medici id negotii magis curent eorumque meditatio ad vitam sanam & longam tuendam fiat attentior. Dolendum vero est, quod pessimus & detestandus mos jam invalescat, ut nonnulli ea præsidia quæ ad hunc scopum obtinendum spectant, cujus generis sunt exquisita corporis nostri omniumque rerum physicarum notitia, negligant & tanquam arti inutilia contemnant, cum tamen artis & scientiæ medicæ incrementum non aliter nisi anatomiæ physices & historiæ morborum pleniori notitia, potissimum vero rationis cultura, quæ experientia in se cœcæ unica est directrix, possit & debeat promoveri. Quod morborum causæ physicæ sint, & quod animæ, ut recepto vocabulo utar, effectus in corpore pure mechanica ac physica necessitatis sint, nec non præservatio a morbis item corporis ægri restitutio ab iisdem causis pendeat, res est certissima, & si quis de eo dubitaverit, præsens inaugurale specimen id clarissime edocebit. Quicumque itaque sanioris mentis intelliget, quod longe tutius & facilius sit, corpora humana à morbis præservare, quam illis oppressa restituere. Deus vero qui omnis veritatis & perspicuitatis fons est, ex alto vires nobis elargiatur, quo errorum fontes qui ex abusu rationis & inanibus figmentis unice proficiscuntur nunc & omni tempore evidentissime detegantur.

II.

Sana & longa vita nihil esse præstantius, nihil optabilius, uno ore omnes affirmant, pauci vero sunt, quicogitant de hoc beneficio adipiscendo: paucissimi qui constans ac firmum habent propositum ea addiscendi & observandi,

quæ huic scopo accommodata injunguntur. Ecquis enim est, qui corporis sui notitiam & eorum cognitionem, quæ sanitati & vitæ profunt vel obsunt, curæ cordique habeat? cum tamen si quis stabilem & firmam valetudinem tueri velit, medicus sui ipsius esse debeat, quod plane est necessarium. *Pulchre in epistola ad Damagetum Hippocrates inquit: si quis juxta propriam facultatem omnia facere cogitaret, stabilem sane custodiret vitam se ipsum cognoscens.* Quoniam vero hoc nobile argumentum fusius in pluribus dissertationibus D. D. Præses persequutus est, hinc nolumus longius hisce immorari, sed potius, ut instituti nostri fert ratio, convertimus nos ad ea, quæ & præmaturam mortem & morbos corpus destruentes avertant ac præcaveant. Quemadmodum vero in genere nunquam medicus sanate vel præservare aliquem potest à morbo, quod medica scientia relationi individuorum tantummodo innitatur: ita etiam considerare oportet in negotio præservationis & vitæ longæ acquirendæ naturam à natura, corpus à corpore multum differre; unde videmus unum corpus altero esse aptius ad sanitatem vitamque diu tuendam. Permagnum momenti ad hanc rem debet esse nativæ cujusque corporis structuræ consideratio. Quidam a parentibus robustum, validum atque durabile corpus adepti sunt, quidam imbecillum, languidum, sensibile, & quod variis & multis morbis patet, nacti sunt. Multum certe interest, à quibus parentibus quis fuerit prognatus, & qualis fuerit ejus conceptus, an semen maturum fuerit, qualis matris vel nutricis constitutio. Nam si quis fuerit natus ex parentibus longævus, validis, sanis, & virilis ætatis, si conceptus fuerit tempore verno, salubri, à parentibus rara sed fervida venere utentibus circa tempus matutinum, peracta coctione: porro si mater infantem gestans fuerit bene

sup

ne

ne sana, tranquilli animi, ab omni impetu affectus vacua, & bono ac salubri lacte nutritus, is corpus etiam obtinebit validum, injuriis morborum minus patens, & longæ vitæ protrahendæ idoneum. Inter bonæ naturæ autem & robusti corporis iudicia sunt: oculus vivax, dentium multitudo & robur, manuum ac pedum nec non aurium, narium, labiorumque magnitudo & apta formatio, femora & crura firma, carnosa, pilis obsita, magnum & capax cranium, vasorum amplitudo, adeps parcior. Talis enim habitus corporis de solidorum robore, quæ fluidorum iter dirigunt ac motum dispensant, abunde testatur. Etenim quo facilius & promptior fluidorum per solida motus est, eo vegetiores omnes persistunt corporis functiones, eoque minus morborum causæ generari vel radices agere possunt. Alia vero corporis consideratio est imbecilli, langvidi, ad morbos proclivis, quod acquiritur, si quis natus fuerit à parentibus morbosis, sensibilibus corporis & animi; sique conceptus fuerit in parentum senectute, vel etiam in ætate prima, & adhuc infirma; vel à crapula & intemperantia præcedente semen factum fuerit effictum, aquosum, immaturum; sique gestatus fuerit à matre spasmodicis & animæ gravibus motibus alliveta & lacte fuerit nutritus impuro, intemperato, & nutrix animi affectibus agitur. Dicitur vix posse, quantum interfit ad robur corporis, ut a nativitate fundamenta ac primordia solidorum, a quorum robore, vigore & vi motrice fluidorum natura & motus pendet, probe fuerint disposita, ordinata ac constructa; unde etiam rectissime natura dicitur nascendo. Insalubris vero & minus benignæ naturæ iudicia sunt: depressus thorax, cranium parvum, nimia sensibilitas corporis, animique, laborum intolerantia, exiguitas vasorum atque angustia, cutis rara, caro spongiosa, flaccida &

& mollis, & extreinarum partium parvitas: tales longe facilius incurrunt in morbos, eaque propter salubria vivendi præcepta majori attentione tenentur observare.

III.

Quisque ex jam dictis clarissime intelliget, vario opus esse regimine, multumque differre diætæ vivendique regulas, prout videlicet corpora majus vel minus fuerint robusta. Evenit enim sæpissime & usus docet, quod ea, quæ robusta corpora ferre possunt, non quadrent debilibus, ut potius hæc lædant. Quare sicuti victus sanorum a victu ægrotantium: ita victus robustiorum a victu debiliorum corporum multum inter se distat. Sanus homo, recte notante *Celso lib. 1. cap. 1. p. 21. & 22.* qui bene valet, & suæ spontis est, nullis se obligare debet legibus, neque Medico eget: hunc oportet varium habere vitæ genus, modo ruri esse, modo in urbe, sæpius in agro, navigare, venari, quiescere, frequenter se exercere. Paucis: sanus homo omnibus rebus debet assuescere, variis cibis, portionibus, aëri, modo non nimium excedat, sed modum teneat in omnibus. Debiliores vero & morbosæ naturæ homines non tantum modice, sed & medice vivere & ea accurate tenere debent, quæ corporibus nocitura vel profutura sint. Sæpe tales lædit minimum, quod robustiora plane non offendit; sani itaque & robusti paucis egent regulis, quarum hæ præcipuæ sunt, ut fugiant ignaviam & nimiam quietem, corpus vero moveant, neque nimium se fatient & mensuram motus atque alimentorum probe observent: hanc in rem mirifice mihi placet, quæ *Hippocrates libro de Diætâ* philosophatur qui ita pronunciat: *Si inventa fuerit ciborum mensura & laborum ad unamquamque naturam numerus, ita ut excessus neque supra, neque infra modum fiat, inventa saue exacte est hominibus sanitas.*

tas. Nam contrarias inter se vires habent cibi & labores, verum inter se mixti conferunt ad sanitatem. Labores enim ea, que insunt, consumere solent; cibi autem & potus, ea que evacuata sunt explent. Ut rem in pauca contrahamus. Vita hominis ut duret, & conservetur sanitas, homo continuo opus habet ingerendis & egerendis. Aërem, qui vehiculum mobilioris & tenuioris adhuc substantiæ est, in singulæ momenta debemus inspirare. Hic secundum Hippocratem libro de flatibus motum & sensum præstat partibus. Alimenta solida æque ac fluida in insigni quantitate singulis diebus ingerenda sunt; horum vero paucissima pars in vasis, quæ in robusto homine vix quindecim libras fluidi capiunt, remanet, sed quicquid ex aëre & alimentis corpus subit, continuo rursus debet excerni. Sub perpetuis & reciprocis itaque ingestionibus & excretionibus vita corporis durat atque fovetur, neutiquam vero solis excretionibus continetur. Quamdiu itaque debito numero, mensura, proportione hæc invicem sunt, sibi que respondent, bene valet corpus ejusque actiones secundum naturam sive sapientissimum ordinem fiunt. Quicumque itaque multum ingerit, multum debet emitte, & iterum, qui multum excernit, multum debet assumere: quoniam vero motus, labor atque exercitatio corporis ad motum solidorum & fluidorum, & consequenter ad quantitatem excernendam multum confert; hinc sequitur, ut, qui multum laborat; multum quoque debeat alimenti capere. Quare, ut recte monet Hippocrates libro de dieta: oportet disponere mensuram ac proportionem laborum ad multitudinem ciborum & hominis naturam, & corporum staturas ac ætates, & ad anni tempora, & ad mutationes venturum, & ad regionum, in quibus degunt, situm, annique constitutiones ac status. Quisque itaque mortalium si diu vitam

ac sanitatem tueri desiderat, sedulo debet observare, an excretiones cum ingestis habeant proportionem: quæ si læditur, via paratissima est ad multorum morborum genesin. Inde enim humorum præternaturalium abundantia & pravitas, a quibus humorum stases ac stagnationes viscerumque obstructions & corruptiones pendunt, propullulant. Tutissima itaque præservatrix morborum & custodia sanitatis est abstinentia & temperantia in victu, laborq; impiger.

§. IV.

Denique si diu sanus homo velit permanere, utile æque ac necessarium est, ut fluida in perpetuo ac libero progressu per minima vascula, ex quibus omnia viscera, & maxima corporis compages constructa est, conserventur; utpote formalis vitæ ratio circuitus fluidorum est, qui quamdiu viget, homo dicitur vivere, si plane aboletur, mors præsto est: deinceps fluorum progressio illud est medium, quo corporis ejusque partium mixtura ad corruptionem paratissima, salva & illibata permanet, sanitas servatur, morbi arcentur, eorumque sanatio perficitur. Nam quicquid veteres de natura pronunciarunt, quod sit actionum corporis præses, vitæ conservatrix, eorumque medicatrix, hoc optima ratione per fluidorum non interruptum circulum, beneficio reciproca systoles ac diastoles, tonique ac elateris fibrarum & solidorum explicandum est. Excretionum enim ratio, sine quibus vita non statim cessat, sed sanitas periclitatur, a circuli sanguinis ratione maximam partem dependet. Quoniam vero autopsia & analysi teste, humidum in sanguine & sero plus quatuor vicibus siccum exsuperat, ideo facile est judicandum, hominem majori humidi & potus, quam sodi & ciborum quantitate egere. Videmus hinc calida infusa herbarum cum aqua dulci parata, potum
con-

convenientem largiorem, nec non thermarum atque acidularum usum, naturæ non modo, sed & sanitatis tutelæ, admodum esse accommodatam. Deinceps perquam notabile est, sanguinem atque humores intemperie etiam laborantes, quæ ex diversorum alimentorum assumptione judicatur, non adeo nocere, si interrupto motu circumvolvantur, simulac vero subsistunt & stagnant, mox morborum segetem præsto esse.

V.

Prima itaque & præcipua, & medici & cujusque, qui vitam sanam & longam amat, cura atque intentio esse debet, ut liberum & illibarum sanguinis fervet circulum, neque illum admodum turbet atque pervertat; quem in finem nocentissimos animi affectus, omnia temperie excedentia: ut nimium frigus, diurnam humiditatem, omneque nimium quod naturæ secundum Hippocratem admodum est inimicum studiose quivis, evitet. Tandem quisque sibi caveat a subitis mutationibus, quæ ex nimii caloris transitu in excessivum frigus & contra fiunt: Nimia repletio post famem, vel ore corpus a morbo fuerit debilitatum: subita quoque mutatio eorum quæ diu consuevimus, ingens solent afferre corporibus damnum. Hæ sunt generales regulæ, quas omnes, sive robustioris sive imbecillioris naturæ fuerint, debent observare.

VI.

Non vero est nostri instituti de victus ac diætæ præceptis primario hoc loco agere, sed morborum primos fontes atque origines aperiendo perspicue ostendere, quænam facienda vel omittenda sint, ut quispiam a morborum injuriis immunis, diuque salvus & incolumis maneat. Hoc vero quod sit possibile, tam a priori, rationis lumine, quam a po-

steriori sensu, experientia ipsoque effectu clarissime potest demonstrari. Morbos esse turbationes motuum, variasque esse causas, quæ motus naturales immutant, nemo facile in dubium revocabit. Si quis itaque morborum causas singulas habet perspectas ac cognititas, easque sedulo a corpore abarcere scit, tunc certe præservationis via erit inventa; hoc autem jam fusius deducere & exemplis rem confirmare, scopi nostri ratio erit.

VII.

Initium verò deductionis nostræ faciemus de febris, quæ morbi sunt humano generi valde infensi; inter hos vero periculo ac vehementia omnes superat pestis & quæ ipsi affines sunt malignæ exanthematicæ febres. Causam agnoscunt duplicem, altera extra corpus; altera intra corpus quæri debet: priorem constituit tenuissima a corpore infecto proveniens exhalatio, quæ miasmatis & contagii nomine venit; hæc beneficio aëris intra corpus subiens paucò tempore solidorum ac fluidorum vim indolemque subtilissimam corruptiva fermentatione turbat ac destruit; altera causa consistit in corpore, quando hoc succis impuris & qui facile miasmatis vi obsecundant repletum est. Vis quoque motrix solidorum quando simul labefactata & corpus debilitatum est, natura tunc oppressa ægre putredinem arcere & corpus defendere potest. Ut evitemus itaque hujus luis truculentiam nihil præstantius est, quam omni modo fugere suspecta & infecta loca, omniaque quæ recipiendo & retinendo contagio sunt idonea. (II) quando in infectis locis versamur, ne miasmata in aëre undulantia nobis nocent, consultum est, fauces & os cum aceto bezoardico mixto cum vino probe eluere, inque nares attrahere; interne vero frequentius succo citri, quod Turcis familiare est, aut
vino

vino rhenano uti, utpote acida tenuissimum talem putridum vaporem egregie figunt ac corrigunt. (III) Grassantibus ejusmodi malignis contagiosis morbis, nihil tutius est, quam corporis sui ejusque virium probe habere rationem, eumque in finem cavenda intemperantia, quæ cruditatum generatrix: omnis impetuofus animi affectus maxime terror & quæcunque corpus debilitant, ut sunt nimii labores, fames, excessivæ evacuationes tam sanguinis quam aliorum humorum, vigiliæ. excedens venus, crapula, Si vero corpus cacochymia infectum fuerit, præter hæc jam dicta convenit balsamicis impuritatem humorum corrigere, superfluum cum moderamine foras proscribendo. Cui intentioni cum effectu satisfaciunt quæ ex myrrha, aloe, succino, croco, extractis amaris, mastiche, opobalsamo, resina ligni aloes constant sive insolidam, sive in liquidi formam fuerint redacta, modo crebrius & parciori dosi in usum vocentur. In summa: omnia temperata balsamica cum vel sine acidorum accessu acuata in arcendis contagiosis morbis magnum punctum absolvunt.

VIII.

Quod jam dictum est de peste & malignis febribus, id quoque valet de aliis, qui contagio serpunt atque infestisunt, quibus variolas, morbillos merito debemus annumerare, quorum miasma contagiosum, si corpora cacochymica offenderit, diram & lethalem ludere solet catastrophem. Grassantur potissimum autumno & vere ubi subitæ tempestatum mutationes humores ad stagnationem & putridas corruptiones disponere solent; eumque in finem acida temperatiora ut phlegma vitrioli, spiritus vitrioli phlegmaticus, tinctura rofarum, violarum, contagii tempore usurpata non fructu carent, & parciolem quoque variolarum

copiam efficiunt. Deinceps optime nondum hoc morbo correpti sibi prospiciunt, si fugiant infecta loca, & firment & roborent vitales humores, ne vehementia contagii facile succumbant. Convenit itaque omnia excessiva fugere, & maxime a subitis aëris mutationibus se cavere. Sique nimium tempestas pluviosa & humida regnat, parum oportet comedere, omneque crudum, crassum, impurum & quod difficillime solvitur. evitare. Maxime omnium vero abstinendum est a dulcibus, fermentescibilibus, farinaceis, omnibusque, quæ corpora debilitant ut sunt purgantia, crapula, venus, eo quod vappescentem lentorem succis afferant. Cum vero hi morbi infantilem ætatem ordinario adgrediantur, videndum num verminosa putredo in canali intestinorum subsistat, quæ vim morbi ac symptomatum vehementer adauget. Utile est, ab hac corpus mercurialibus cum balsamicis amaris purgantibus remixtis liberare. Præstat quoque grassantibus variolis infantibus absorbentes pulveres ex lapidibus cancrorum, matre perlarum admixto pauxillo cinnabaris & nitri crebrioribus vicibus nec non infusa ex semine feniculi, radice scorzonerae, liquiritiæ, herbæ veronicæ offerre. Sique purgare expedit primas vias, pulvere rhabarbari & mercurio dulci id perficere debemus. Hac ratione si procedimus, id nobis polliceri possumus, ut mitius hic morbus sua tempora absque metu graviorum symptomatum vel confluentium, quæ faciem mire defædant, & gravium inflammationum, percurrat. Ne vero benignæ variolæ in malignas convertantur, quod ab imperitis medicis frequentius fit, cavendum ante omnia est ab omnibus expellentibus calidioribus & regimine calido præsertim primis diebus, nam si ullo in morbo certe in hoc naturavult duci non vero pelli. Frustra enim est expulsi-

onem

onem moliri ubi materia nondum coëta a sanguine separata & ad exitum fuerit disposita.

IX.

Quoniam vero impuri gravidarum & nutricum fuci in liberos transfusi materialem exanthematicæ luis, tam variolarum quam morbillorum causam constituunt, hinc prudentis medici est, quovis modo humorum pravitatem & corruptelam in gravidis æque ac nutricibus præcavere. Et quia humorum ac sanguinis depurationi promptior hujus circulatio æque ac excretionum naturalium vigor mirifice favet, hinc convenienti tempore administratæ sanguinis missiones, nec non leniores alvi evacuationes, infusaque herbarum calida eo splendent effectu, ut infantes raro vel saltim mitissime procedente variolarum & morbillorum affectu affligantur. Notavimus crebra vice gravidas, quæ natura sic moderante mensium fluxum aliquoties expertæ sunt, liberos, qui per omnem ætatem a variolis immunes permanserunt, progenerasse.

X.

Succedit jam febris purpurata nostro climati ac sexui sequiori familiarissima, ipsisque puerperis maxime infensa; in non nullis subjectis quandoque variolis, morbillis aliisque continuis vel etiam malignis febribus in fine non sine metu periculi sese associat. Soboles est impuræ, vappescentis & corruptæ lymphæ quædam ob obstructas glandulas stagnat & motu caret, hoc vitium contrahit & sæpe chronicam purpuram inducit. Meo quidem judicio nostris regionibus gravidis perquam familiaris est, ob paulo liberaliorem usum placentarum ex triticea farina, butyro & oviparatarum, nec non ob abusum dulcium, quæ fermentatione primarum viarum facile æscunt & insignem lentorem humo-

humoribus ingenerant. Si vita sedentaria, neglectus venæ sectionis & evacuationis alvinæ in gravidis accedit, atque diurnæ humidæ tempestates regnant, in puerperis hic morbus sæpissime visitur. Non semel notavimus a suppresso fluore albo periodico & critico loco hujus purpuram successive, qua restituta fluxio corpus deseruit. Quod vero aliis malignis & continuis febribus in fine quandoque supervenire soleat medici ut plurimum in culpa sunt, qui vel alvi plus justo diurna retentione impuras sordes per calidum regimen & sudorifera in lympham transferunt. Quapropter præservationis sine gravidis, ne puerperæ factæ in molestias hujus morbi incidant, svademus parciorem dulcium & farinaceorum usum, & ut motu, venæsectione debito tempore admissa, usuque infusorum calidorum & polychrestis evacuantis humores ab omni impuritate præservent ipsis injungimus. Convenit quoque in ipso puerperio Iochiorum fluxum in ordine servare, primamque regionem quæ ut plurimum colluvie sordium scatet in puerperis mature expurgare, multo minus vero quando hoc non factum fuit in sudore perpetuo eas servare vel sudoriferis uti. Ne vero aliis acutis morbis demum superveniat, cautio adhibenda est, quo minus nimis diu alvus maneat adstricta, sed potius ea mature aut emolliente clystere aut supposito, aut polychresto evacuante vel salino in vitroso remedio pro circumstantiarum ratione est aperiendâ.

XI.

Sequuntur jam catharrales febres, quæ ob aëris inæqualitatem subitamque ejus mutationem vere & autumnæ epidemicæ sunt, & variis larvis incedunt, corporaque maxime frigidæ & humidæ temperaturæ corripunt. Interdum ferina tussis, pectoris oppressio, coryza, quandoque fau-

faucium squalor & inflammatio jungitur, etiam dolor gra-
vis artus occupans sive rheumatismus circa noctem exasperatur. Quapropter tempore quo solent grassari mirifice
prodest parum cibi assumere, inque interrupto ac moderato
transpiratu cutis emunctorium conservare, quod fit vitan-
do aërem frigidiorum & valde humidum. Maxime omni-
um vero cautio eo est dirigenda, ne imminente veris serenitate subito mutemus vestimenta, leviora induendo, quod plures suo damno experiuntur; deinde cælo diu existente frigido & humido nullo modo vires corporis subtrahere vel transpirationis negotium intercipere licet, quem in finem oportet evitare sanguinis missiones, nimias purgationes, intempestivam venæ sectionem & victum durum, falsum, crassum. Crebrius a nobis observatum plures a venæ sectione liberalius instituta corpora frigido & humido aëri objecisse, & inde catarrhales febres reportasse.

XII.

Catarrhalibus affines & congeneres sunt eæ, quæ cum artuum doloribus corpora invadunt, & quamvis hi ipsi morbi suam sedem altius in visceribus habeant, illorum tamen impetus certo tempore solet ingravescere, & eo maxime, ubi inæquales & subitas aëris permutationes argenti vivi in barometro motus varians indicat. Quod fit præcipue vere & autumnis & circa æquinoctia. Multum vero ad arthritidis fixæ præsertim podagræ generationem facit nativa debilitas ligamentorum nerveo tendinosorum glandulis interspersis gaudentium. Si itaque hæreditaria quædam adfuerit dispositio ad mitigationem mali hæc sunt tenenda: Omnia videlicet quæ pedum vigorem & totam naturam debilitant, transpirationem optimam sanguinis depuratricem lædunt cane pejus & angue fugere oportet; contra

C

vero

vero quæ roborant vires, quæ necessarias & naturæ convenientes excretiones adjuvant utilitatem adferunt maximam. Rejicimus itaque merito largiorem vinorum cuiuscunque fere generis sint ingurgitationem venerem vagam & fervidam, & vehementiorem animi impetum, nec non in victu intemperantiam: Laudamus vero ac vehementer commendamus provocationem fluxus hæmorrhoidalis, si natura huic consueverit vel loco hujus venæ sectionem aut scarificationem in partibus affectis, corporis motum, lac caprinum cum fontibus mineralibus sale alcalico turgidis potum: præstat quoque alvum in officio suo continere, quem in finem pilulis Cratonis, Beccherianis vel correctis singulis septimanis utendum est. Valde vero proficuum observamus balsami nostri liquidi externum usum, cujus inunctione extra paroxysmum præservationis gratia singulari articulis accedit robor. Deinceps pedes pellibus animantium probe muniantur, neque refrigerentur, ne humectentur, aut valde sudent, sed sicci servantur. Si vero ob debilitatem stomachi vinum potui est dandum omnium nobilissimum hungaricum offerendum est. Meminit D. Præses aliquoties maximum alleviamentum paroxysmo podagrico accedere, si ante accessionem pulveres præcipitantes cinnabarini propinantur, iisque mox subjungantur doses aliquot evacuantis lenioris. Dicitur enim vix potest, quam utile sit præmature non modo in aliis morbis, sed & in arthriticis primam regionem expurgare & ex flexura duodeni, quæ sæpe morbosarum minerarum plerumque est morbi ac paroxysmi materiam eliminare: hac enim ratione symptomatum vehementia non solum minuitur, sed & citius morbus extinguitur. Neque sine ratione, saniores veterum in prima podagræ accessione emetica vehementer lau-

da-

darunt. Ita Martianus in commentario ad Hippocratem p. 382. scribit: Ego observavi quam plurimos podagricos ab hoc affectu liberatos aut mitigatos fuisse, ubi acetosa evomuerint. Et Alpinus de medicina aegyptiorum pag. 110. refert: multos novi a podagra renumque Calculo vexatos vomituum crebro usu magnopere juvatos. Et Hildanus centuria 6. observ. 83. mirifice in podagrae accessu depraedicat vomitorium, quoniam post ejus usum nullus fere sequitur dolor & scribit id cum magno successu expertum esse in nonnullis agrotis. Quæque jam dicta sunt de podagra hæc omnia circa alias arthritides & rheumatismi species sunt observanda. Inter has ischiatis solet esse molestissima, cui, ut præveniamus opportuno præsidio esse solent venæ sectio in talo, equi vectio, mutatio aëris, thermarum vel acidularum potus, purgatio singulis mensibus bis facta, aëris mutatio, quæ in universum ad præsertionem omnium arthriticorum affectuum Deodofus Priscianus p. 308. etiam atque etiam commendat.

XIII.

Descendimus jam ad inquirendam methodum ab hecticis & lentis febribus corpus nostrum defendendi. Putridæ excrementitiæ sordes vitalibus succis intime mixtæ harum febrium sunt generices, hæ vero producuntur, quando critica evacuationes per sudorem, per alvum vel alia emunctoria aut fonticulos ulcera antiqua supprimuntur; hoc etiam evenit, si consuetæ sanguinis excretiones, sive per hæmorrhoides, sive per uterum cohibentur, vel quando febriles intermittentium motus qui sæpe magno præsidio sunt visceribus obstructis aut relaxatis nimis celeriter opiatorum, adstringentium, quorum etiam referri debet china chinæ abusu sistuntur. Oritur quoque lenta febris, quando corpori a morbo vel nimia evacuatione debilitato alimenta

plus iusto ingeruntur, quo fit ut promptissime pessime cruditates in corpore & primis viis colligantur. Si viscerum adfuerit corruptela insanabilis fit febris, quæ hectica appellatur. Quemadmodum autem variæ esse solent harum febrium causæ ita præservandi modus diversus est; Si corpus valde fuerit enervatum, ventriculi primo omnium ratio est habenda, præsertim ne nimio alimento eum oneremus, sed parum semel at crebrioribus vicibus est assumendum, moderatus quoque sit corporis & tranquillus animæ motus necesse est. Cautie quoque adhibenda, ne nimis cito intermittentium impetum cohibeamus, præsertim si humorum copiam atque stagnationem, nec non viscerum obstructionem pro radice habeant: inconvetis sanguinis evacuationibus suppressis iusto tempore venæ aperiuntur. Quoniam vero prima quæ in ventriculo & duodeno est regio colluvie fordidum repleta mater est harum febrium, hinc præmature leni emetico vel sale aperitivo aut evacuante polychresto ea deplenda est: id enim si non accidit, calor nimius & vires & solidarum partium succos laudabiles depascit.

XIV.

Sequitur jam ut febrium quærum paroxysmus certo temporum intervallo intermittit, præservationis modum meditemur. Hæcujuscunque generis fuerint singulis anni temporibus sola hyeme excepta grassari solent, certis vero locis sunt endemiæ. Vero simillimum est aërem subtilioris causticæ febrilis materiæ ex confermentatione variarum particularum productæ vehiculum esse, hæc condensata præsertim occiduo sole intus subit vitalia, & ad ventriculum & duodenum descendens cum stagnante ibi bile & pituita mineram febris fabricat: ita epidemice grassantes generantur. Alioquin a transpiratione prohibita & crudi-

ratibus ventriculi alienam indolem mora nancifcentibus solennis fit febrium genesis. Quod si vero intermittens offendit labem in visceribus, diuturnior ac contumacior fit. Intentior vero earum fit æstus in cholericis, diætæ vinosæ adfueris & qui ad iram proclives sunt. Qua propter ad febres dispositi quo grassantur tempore, hæc debent servare (I) aëri vespertino vel nocturno neque cælo nubilo ac pluvioso corpus diu obijciendum (II) quisque tunc sese abstineat a crudis & duris cibus; cujus generis sunt omnia marina, carnes infumatae & induratae, lacticinia quæ parcius sumantur, ante omnia vero id evitandum est, quod cum nausea assumitur, utpote in ventriculi sinu moratur & facile corrumpitur. Quandoquunque vero vitiosa cruditas solennis febrium procreatrix cum febrium prodromis præsens est, nil securius abstinentia & bono emetico, quod vel solitarium vel cum infuso mannae sociatum primas vias ab omni putridarum fordidarum colluvie liberat una sæpius vice febrem præsci-

dens. XV.
 Febribus admodum affines sunt inflammationes, nam continuæ raro sine inflammatione interiori fiunt, neque inflammatio sine febre facile existit. Omnium vero intensissima est, quæ consistit in ventriculi membranis; & perfræquenter fit neque sine periculo, utpote in sensibilissima parte spasmos & convulsiones in universo nervorum ac membranarum systemate celeriter suscitatur. In exemplo sunt venena caustica, quæ inflammando ventriculum & intestina subito interficiunt. Plura vero sunt, quæ id malum inferunt, inter quæ eminent frigidus corpori extreme calefacto potus copiose superingestus, id quod per sæpe funesto eventu accidit; vehementior quoque ira, drasticum purgans vel emeticum, præsertim si quis frigidum superbibat potum gra-

grave hoc vitium ingenerat. Vidit D. D. Præses plures necatos fuisse, quando a gravi ira forte emeticum sumserunt; cujus effectus fuit inflammatio ventriculi & mors: in peste ejus inflammatio frequentissime fit, (qua imminente vel præfente mortem inferunt emetica, quorum tamen usus maturus, & cautus non potest contemni;) vel si exanthemata infebribus, variolis, morbillis, purpura, petechiis, peste retrocedunt, vel criticæ evacuationes in his dictis affectibus supprimuntur. Idem evenit in podagra, arthritide vaga, erysipelate, si ab emeticis, venæ sectione, frigore, terrore & inflammationi inimicissimis opiatis materia retro cedit: probe itaque hæc omnia observare debet medicus, ne ex imperitia tale malum accersat. Neque minori periculo carent intestinorum inflammationes, in dysenteria, colicæ convulsiva spasmodica aut herniarum comite iliaca passione. Pessima sunt hoc passu in alvi fluxionibus opiata vel adstringentia: in colicæ convulsivæ purgantia acriora, eaque aliquoties repetita, in herniosis intensum frigus, iracundia: quare hæc omnia sedula cura sunt evitanda.

XVI.

Succedit jam peripneumonia, quæ profundior pulmonum inflammatio est, cum levior sit pleuritis. Fit quando sanguis glutinosus & crassus, qualem semper fere peripneumoniaci e vena emittunt, motu corporis vehementiori, aut balneis, sudorifero calido, iracundia, in angustissima vasa impulsus ibique subito refrigeratus incarcerationatur. Hujus mali generationi sæpe polyposam in pulmonum vasis concretionem velificari sectiones docent. Convenit itaque ut plethorici vel crasso sanguine abundantes, fugiant & nimium calidum & nimium frigidum, eorumque subitam invicem permutationem: fervent vero sanguinem fluxilem cali-

calido potu nitroso vel lixivioso fale acuato, quæ etiam impediunt quo minus polypus in vasorum anfractibus succrescat.

XVII.

Graviter sæpenumero inflammari uterum funesti puerperarum symptomata docent: huic malo lochiorum suppressio per refrigerationem, animi affectus aut diætæ vitia facta causam subministrat. Si impura fuerint corpora, si spasmodicis abdominis cruciatibus pateant, frequentia non minus quam periculo terribile est. Igitur ad præseruationem nihil est convenientius, quam hæc omnia avertere, idque curare ut spasmi abdominis mature sistantur, ne ab iis lochiorum fluxio cohibeatur; quibus indicationibus oleum amygdalarum dulcium, sperma ceti, antimonium diaphoreticum, lapides cancerorum, nitrum crocus, nec non flores chamomillæ vulgaris & Romanæ, summitates millefolii cum cerevisia cocti & interius dati egregie seruiunt, quia stagnantem ibi sanguinem dissolvunt eumque ad exclusionem præparant. Neque intutum tali in casu venæ sectionis præsidium est, utpote quo ad omnem inflammationem avertendam nihil est præsentius.

XVIII.

Periculo vero omnes antecedit phrenitis, quæ acutis passionibus in fine sæpenumero jungitur. Causam dare solet partim retrocessio omnis generis exanthematum, partim fortio translatio sive metastasis sanguinis facta ac caput quam faciei ac oculorum rubor, tumor, fortis articularum capitis pulsatio, diuturna vigilia, stillicidium sanguinis ex naribus, alvus adstricta, extremorum frigus commitantur: quo casu opportune venæ sub lingua secantur vel Ægyptiorum more nares scarificantur. Neque minus utile est blanda & continua diaphoresi sanguinis circulum

sub æqua-

æquabilem fervare; per mixturas temperatas, acidulas alexi pharmacas: & alvum clystere aperire: hoc modo fit, ut infensæ sanguinis & humorum metastases æque ac retrocessiones sordium excernendarum impediuntur.

XIX.

Ab inflammationibus deveniendum jam erit ad enormes sanguinis varia per loca excretiones, quibus non modo corpora valde debilitantur, sed & alii graviores morbi inde capiunt initium; accedit quod si natura ipsis consueverit & sanguis ad partes congestus exitum non invenerit, ileas malorum inde oriatur; hac ratione in capite cephalalgia, hemicrania, ophthalmia, vertigo, auditus difficilis, aurium tinnitus, imo paralysis, apoplexia suboriuntur; in pulmonibus inflammatio, obstructio, corruptio, asthma, tussis chronica, pthifes hecticae fiunt; si per vasa hæmorrhoidalium non rite fertur sanguis non modo in intestinorum canale sed & visceribus abdominis stagnationes facit, & ita vomitus cruentus, morbus niger Hippocratis, cachexia, hydrops, colicæ convulsivæ, hæmorrhoides cæcæ, ani inflammatio, nec non fistulæ, ulcera in hoc loco, tubercula mictus cruentus, nephritis, inde subnascuntur. Prudentis itaque medici est, omnem curam adhibere, omnemque operam dare, ne natura asvescat sanguinis excretionibus, solo mensium fluxu excepto, quod vero præstare res utique ardua & difficilis est, neque vero minus omnis spes abjicienda venit. Cum vero ii, qui habitu corporis laxo, spongioso & vasculoso præditi sint, ad copiosi sanguinis generationem, æque ac ad spasmos, qui omne ferunt in pressura sanguinis ad talia loca punctum, valde proclives sint, quare ne nimium sanguis in eorum corporibus succrescat, & ut spastica quoque stricturæ partium impediuntur, omnimodo evitandum est. Huic scopo admodum

dum conducit abſtinentia & temperantia ab iis, quæ copiam ſanguinis ingenerant: ut ſunt carnes juniorum animantium, lacticina, dulcia, ova, gelatiſoſa, farinacea, vina dulcia, cereviſiæ dulces ac ſpirituofæ, otium, ſomnus largior; præſtat potius victus tenuis, ex vegetabilibus, herbis, fructibus, deſumptus; potuique dare convenit cereviſias tenues, vel loco harum vinum tenue cum aqua bona dilurum. Convenit quoque motu & exercitatione, uſuque infuſorum calidorum ſanguinis circulum & proficuaſ transpirationem promovere. Deinceps venæ ſectio tali in caſu præſidium eſt omni laude majus; hæc maxime, eo tempore, quo ſangvis quaſi ebullire & exitum affectare ſolet, ut fit vere & autumnno, circa æquinoctiorum tempora adminiſtranda eſt, inque nonnullis ſubjectis, quæ ingentem ſanguinis copiam proferunt, vel bis vel quatuor vicibus debet repeti. Neque prætereundum eſt, omnes intempetiſtos animi motus, ubi metus eſt hæmorrhagiarum, magna cura opereque eſſe fugiendos, utpote qui ejus ſunt naturæ, ut ſolidorum tonum ac robur, quæ motum fluidorum dirigunt, aut nimia relaxatione aut vehementiori conſtrictione pervertant: quare videmus in praxi quotidie, iram & terrorem graviſſimarum hæmorrhagiarum eſſe productrices. Cum vero bilis acris in duodeno ſubſiſtens ſpaſmos abdominis concitet, & hæmorrhagiarum translationum cauſa exiſtat, ideoque mature hæc ut temperetur & expurgetur, nec non alvus quotidie reſpondeat operam dare oportet; quem in ſinem rhabarbarina cum nitroſis & abſorbentibus mixta etiam atque etiam commendamus. Hæc, quæ jam monuimus,

D

fer-

servanda quoque sunt fœminis, quod nimias ūteri hæ-
morrhagias, quæ ingravidis pariunt abortus, corpore ar-
cent, avertuntque.

XX.

Sequuntur jam dolores, quorum acerbitas sæpe
tanta est, ut corpus & animum hominis mire excer-
ant. Eminent vero ex hisce ventriculi & intestinorum
dolor acerbus, quorum prior cardialgicus, insequens co-
licus appellatur, ut ut tenuia exquisitæ sensibilitatis plus
quam crassa intestina occupet, transit sæpenumero in pare-
fin, quandoque etiam in icterum, tympanitidem. Si quando
autem is continuo spasmis & flatulentis exercet homi-
nem, affectus dicitur hypochondriacus in viris, in fœmi-
nis passio hysterica. Communis est sententia hepar &
lienem in culpa esse. Alii accusant progressum sangui-
nis difficiliorem per venam portæ & consequenter per
hepar. Alii, hunc morbum esse inane ac iners naturæ
molimen, sanguinem per venas sedis evacuare volentis
contendunt. Pace vero horum omnium regero, quod
cachectici, scorbutici, hydropici, icterici, quartanarii,
lienosi, qui viscera abdominis, hepar & lienem, pan-
creas infarcta, obstructa, indurata fovent, & ubi san-
guinis per venæ portæ innumeras ramificationes motus
valde segnis & difficilis est, hypochondriacorum pathe-
matibus ordinario non affligantur. Multo minus vero
fluxus hæmorrhoidalis parum feliciter succedens hujus
passionis causa esse potest, quoniam juvenilis ætas huic
malo plus est obnoxia quam senilis, quæ tamen ordina-
rie hunc fluxum solet experiri: minus vero familiaris
est

est juvenibus. Neque fluxio sanguinis restituta hoc malum tollit, quamvis interdum alleviet. Sed potius statuum nobis videtur, fluxum hæmorrhoidalem & viscerum obstructions magis hypochondriacorum symptoma atque effectum hujus morbi, quam causam esse. Vidimus sæpissime homines hilaris & alacris ingenii perfecte sanos malo regimine affectuum vel diæta perverfa vel a male tractatis morbis, aut evacuationibus criticis cohibitis subito factos hypochondriacos, melancholicos & per plures annos variis phantasmatis miserime pressos. Causam vero atque occasionem huic malo, omnia ea, quæ universum genus nervosum debilitant, quæ tonum sive motum peristalticum ventriculi & intestinorum lædunt atque pervertunt, subministrant: ut sunt purgantia acriora valida frequentius usurpata, præsertim cum malo regimine: desuper corpus refrigerando, aut potum frigide assumendo, vel animæ passionibus indulgendo. Omnia enim frigida tam interne quam externe admiffa, omnes animi immoderati impetus, omnia fermentescibilia, omniaque acida in excessiva quantitate sumpta, opiata, item adstringentia, vitæque sedentaria mire tonum intestinorum destruunt, eoque magis lædunt & affectum diuturnum reddunt, quo plus in corpora sive a morbo præsertim intestinorum, sive ab evacuatione nimia aut perverso affectuum & diæta usu debilitata incidunt. Tenendum hoc loco est, quod si malum inveteraverit, fieri habituale, adeo ut levi occasione data gravia pathemata excitentur. Quum vero dolor ille intestinorum sive transiens sive permanens cum flatulentis tum spasmis ac tractionibus nervorum absolvatur,

hinc etiam complicata symptomata ex hisce ceu fontibus quasi possunt duci ac derivari. Si quis itaque ab hoc molestissimo affectu se praeservare velit; vitet omnium purgantium acriorum ac drasticorum; caveat sibi ab omni animi gravi affectu, praesertim tristitia; caveat a remediis quae celeriter & febres & evacuationes sanguinis supprimunt: ut sunt adstringentia, opiata; caveat ab intemperantia edendi & crapula, vitaeque sedentaria, quae pessimaram cruditatum sunt generatrices; sique sanguis abundet, sectione venarum superfluum evacuandum est; si alvus adstrictior est, pilulis polychrestis sollicitanda est; si ventriculus acido abundat, illud destruentia profunt; sique torpida natura & obstructionis viscerum metus est, thermis, acidulis, balneis, motu & medicamentis balsamicis, stomachicis, tonus intestinorum roborandus est. Maxime omnium vero abdomen & pedes probe a frigore defendendi sunt. In paroxysmo ad dolores & flatulentias tollendas nihil praesentius est clysteribus emollientibus ac carminativis. Et quoniam alvus adstricta prodromus esse solet toni intestinorum laesi, quare laborandum est, ut ipsa suum semper faciat officium, nec nimis stricta, nec nimis etiam laxa sit; utpote alvus naturaliter recte respondens signum toni salvi ac illibati intestinorum est.

XXI.

Intestinorum tormentis saepenumero sese associant nimiae & quandoque cruentae alvi excretiones. Ne quis itaque in has incidat, ea fervet necesse est, quae superiori paragrafo monuimus. Quum vero epidemici affectus, ex certa & praeternaturali anni & temporum con-

constitutione emergant, praesertim quando pruinae autumnales corrosivo sale fructus inficiunt, ideo hoc tempore convenit abstinere a fructuum horaeorum & fermentescibilium abusu. Neque unquam illi nisi prius bene loti & cum calidis cibis debent assumi. Nocet quoque quod ventriculum & intestina laedit, praesertim aer humido frigidus, borealis, iracundia, mœstitia, purgans. Convenit interius tonum fibrarum roborare, quod commode fit balsamicis elixiriis & stomachicis, quorum guttulæ aliquot singulis diebus semel vel bis cum calido vehiculo sunt assumendæ: & spiritu menthæ frequentius totum abdomen inungendum est. Neque ea quæ humorum acrimoniam in primis viis temperant, qualia sunt cornu cervi ustum, cornu cervi philosophice preparatum, lapides cancrorum, antimonium diaphoreticum, nitrum, hoc tempore debent negligi. Quoniam vero colluvies biliosa prima in regione collecta, dysenterico miasmatis plerumque fomitem præbet; tunc tali in casu suademus, ut radicis ipecacuanhæ, quæ inter emetica omnium tutissima est, dosi mature hæc ipsa expurgetur.

XXII.

Est quoque dolorum facile gravissimus, qui a grandiori & asperiori calculo vias urinarias permeante nascitur, universum sæpe nervorum genus in anomalias spasticas tractiones rapiens. Neque minoris momenti est ille, qui in vesica stabulatur & continuas molestias & dolores creat. Non rarum quoque est, in cystide fellea variæ figuræ magnitudinis & coloris concreescere calculos, qui, quod sæpius vidimus, per ductum choledochum

viam affectantes immanes & fixos cruciatus in dextro latere cum magno periculo inferunt. Ut itaque a tam dira dolorum acerbitate homo maneat immunis, opera danda est. Quum vero calculorum generatio stagnationem humoris glutinosi tartarei supponat, quare omnia quæ lentos & glutinosos reddunt humores, quæ acidum quod concretionis est principium, vel sal tartareum gignunt, & renum aliarumque partium tonum destruant, vitanda sunt. Ex quo censu (I) inter alimenta caseosa, lacticina, leguminosa, farinacea, præsertim cum acidis, cum vino, spiritu vini, aut diureticis calidioribus, juniperinis, succinatis, terebinthinatis in usum vocata, primas tenent partes. (II) quoniam plethorici communiter calculosi fiunt, quod nimia sanguinis & humorum exundantia renum tonum non solum dissolvat, sed & coagulo humorum ansam præbeat; hinc ea, quæ abundantem sanguinem gignunt, fugere oportet. Porro vita sedentaria, diuturna tristitia, experientia teste, calculorum productioni multum favet, quare motus, exercitatio & tranquillitas animi præsidio sunt. Ubicunque vero dispositio quædam ad hæc mala animadvertitur, omnia quæ fluidos servant humores, quæ transpirationem aliasque excretionem promovent, nec non quæ tonum ac robur ventriculi & renum conservant, in frequentem usum admittantur: quo nomine laudamus infusa calida exurtica mortua, veronica, hederæ terrestri, equiseti, radice eryngii, altheæ confecta, cum quibus singulis diebus portio quædam mellis Prussici potest assumi. Laudamus quoque diuretica blandiora, quæ non coagulant humores, sed acidum simul absorbent, ac simul fluiditatem glutinosæ

ms. 17

nosæ materiæ præstant, talia sunt nitrum, arcanum duplicatum, tinctura tartari, antimonii acris, conchæustæ, lapides cancrorum, magnesia arcanum tartari. Laudamus quoque præservationis causa venæ sectionem circa æquinoctia administrandam; nec non acidularum & thermarum usum. Quæ sicuti in omnibus affectibus chronicis: ita etiam ad impediendam calculorum generationem universalis & magnæ energiæ sunt præservantia.

XXIII.

De doloribus articulorum supra facta est mentio, reliquum jam est, ut etiam quædam addamus de cephalægiis vehementer adfligentibus. Sæpe sunt symptomata aliorum morborum, quandoque morbus principalis. Has qui evitare vult, rationem habeat ventriculi & assumentorum, utpote omnia, quæ cruditates & flatulentias efficiunt, & quæ caput petunt ac feriunt, ut sunt sulphurata fumosa, crapula, vitare oportet. Enitendum ante omnia est, ut alvus bene respondeat & transpiratio sit laudabilis, nec non pedes a frigore defendantur. Si plethora in causa, venæ sectio est utilis; Si capitis venæ sanguine sunt infarctæ, pediluvia profunt & venæ sectio in pede instituenda; exterius vero loco epithematis acetum rosaceum cum oleo ligni Rhodi, nitro & camphora applicatum solamen adfert præsentissimum. Ceterum in ferosioribus mirifice roborat caput & a doloribus præservat moderatus balsami liquidi D. D. Præsidis usus, si vertici, temporibus, naribusque admoveatur. ^{bor} Quod si membranas, quæ dentes obvolvunt, gravis occupaverit dolor, & ab eo nos præservare velimus, plethoræ ac cachymia habenda est ratio. Cariosus vero si fuerit dens, rutis-

tutissimum remedium exustio est. Atque ut universa capitis regio a defluxionibus acris molestis maneat immunis, roborandi sine non possumus non satis laudare balsami liquidi nostri externum usum, sive naribus, sive vertici, sive temporibus applicemus, sive miscendo illud cum aqua vel vino os, fauces, eluamus, ac totam faciem nuchamque lavemus.

XXIV.

Convertimus jam nos ad gravissimos convulsivos, paralyticos & soporosos affectus, qui vitæ & sanitati sunt infensissimi. Inter hos vero caput extollit ipsa epilepsia infantili ætati maxime infesta, præsertim quando gravidæ & nutrices hysterice passionibus premuntur, vel terrore aut alio animi impetu fuerunt correptæ. Solo enim vehementi terrore etiam in adultis produci 'epilepsiam in dies docemur. In causa sæpe numero quoque est vermium præsentia, qui rodendo tunicas intestinorum nerveas, horribiles sæpe in adultis convulsiones excitant. Sæpissime debilitas cerebri & nervorum a parentibus hæreditario quasi jure contracta meretur accusari. Prima itaque & præcipua in præservando hoc loco debet esse intentio, ut omne illud, quod nervosum genus debilitat, quod membranarum robur ac tonum lædit, & quod impuris & acris humoribus capitis vasa replet, evitetur. Quare cane pejus & angue ad epilepsiam dispositi fugiant vinum, liquores qui caput petunt, omnia vaporosa, anodyna, allium, cepas, crapulam, deinceps fugiant omnes animi commotiones, profundas meditationes, lucubrationes, curas. Abstineant a fructibus horæis, saccharatis, lacticiis, flatulentis, acidis, acidularum & ther-

thermarum potu, nec non ab ipsis balneis; caput vero nunquam humectent vel inungant. Præservant vero optime a gravioribus capitis passionibus fonticuli, setacea nuchæ applicata, cæli mutatio, alviq̄ue apertio. Si sordes verminosæ in primis viis causam hujus mali constituunt, has ipsas pilulis ex mercurio dulci, myrrha, aloë, asa fœtida camphora confectis oportet expurgare. Nihil vero familiarius est, quam quod retropulsis eis, quæ excerni debebant e. g. variolis, morbillis, scabie, crusta lactea, tinea capitis, purpura, malum epilepticum maxime in infantili ætate superveniat, quare tali casu omnis navanda est opera, ut naturam prudenter in excernendo adjuvemus, neque eam turbemus.

XXV.

Convulsiois quoque species est cordis palpitatio, quæ si pertinax & chronica, plerumque a cordis & pulmonalium vasorum polypo fovetur, simulque ab animi affectu, præsertim terrore gravi subito producitur: neque minus spasmodicis abdominis pathematibus in hypochondriacis & hysteris plerumque complicatur. Venæ sectio hic magno solet esse solatio. Atque omnia quæ alvum aperiant, quæ flatu discutiunt in usu sint frequentiori. Præterea ad affectus spasmodicos convulsivos referendum quoque est asthma, quod a spasmis nervorum pneumonicorum & a strictione fortiori vesicularum pulmonalium provenit, oritur non infrequenter in hypochondriacis & hysteris, vel qui intenso frigore, iracundia, crapula nervos thoracis læserunt. Si diuturnum est, polypus plerumque in culpa esse solet, & tunc facile definit periculose in hydro-
pem thoracis ipsamque mortem. Subito vero gignitur a

E

retro-

retropulsa scabie, arthritide, podagra, erysipelate vel alia excretionem subcutanea & critica, quod identidem accidit, ulceribus antiquis incaute consolidatis. Qui fumos saturninos hauriunt metallicæ, spasmodicum asthma sæpissime percipiunt: pro varietate vero causarum variat quoque præservandi methodus. In metallis qui operantur, ne eorum fumi noceant, frequens fit butyri & oleorum usus. In retrocedentibus vero iis, quæ foras debent præscribi vesicatoria & fonticuli applicentur. Et ne polypus concresecat, venæ sectio, motus fortior, nitrosæ salia lixiviosa, infusa calida, thermæque profunt. Harum vero & acidularum usus in hoc affectu, præsertim ubi polypus est indicium, debet esse cautissimus, utpote plus vice simplici D. D. Præses lethalem inde eventum observavit qua de re legi potest Dissertatio de asthma convulsivo. In genere ab hoc gravi & periculoso affectu præservat defensio pectoris ab omni frigore, abstinencia a crapula, & continens animus a sævis passionibus, siquidem tria hæc, crapula, ira, frigus, si sæpius concurrunt, non modo hoc grave malum, sed & alias spasticas & inflammatorias passiones excitant.

XXVI.

Ordo jam ad soporosos morbos nos deducit, inter hos periculo omnes exsuperat apoplexia, quæ senili ætati est infensissima. Pro causa plerumq; agnoscit plethoram, capitis debilitatem & spasticas constrictiones sive externarum sive inter naturum partium: sæpe frigore, ira, terrore, cum impetu sanguis congestus in caput ibi stagnat, vasa distendit eaq; rumpit, sicque lethalis hæmorrhagia cerebri, quæ proxima causa apoplexiæ est, inducitur. Ea propter senes & qui-

cun-

cūque ad hoc malum prædispositi sunt plethoræ gignendæ resistant. Quare ante æquinoctia, in quibus solennes solent esse sanguinis congestiones & apoplecticorum insultus, venam secare utique necessarium est. Deinceps omnibus iis abstinendum est, quæ nervorum & cerebri tonum destruunt, quorum jam mentionem fecimus; nam quæ in ætate infantili epilepsiam producunt ea in senili disponunt facile ad apoplexiam, neque minus ad affectus soporosos, paralyfes, hemiplegias, coma, lethargum, carum, veruginem, sensuum abolitiones, guttam serenam, surditatem, viam sternunt paratissimam. Tuta præservatio in eo consistit, ut probe corpus, caput & pectus muniatur a frigore, quod senibus & nervoso generi admodum inimicum est, deinde alvus & transpiratio liberior conservetur. Tum temperatis, balsamicis, succinatis, ambratis & balsami vitæ tam interno quam externo moderato usu cerebri & nervorum tonus corroboretur.

XXVII.

Considerandi jam veniunt illi morbi, qui chronici dicuntur & vehementia non minus quam contumacia terrent. Hi ut plurimum in visceribus sedem fixam habent, si ipsa obstructa, infarcta, constricta indurata, exulcerata, vel alio modo corrupta fuerint. Pro differentia vero viscerum differentes etiam nascuntur morbi. Itaque, si vitium in pulmonibus later, fit phthisis vel orthopnoea, item hæctica; si in hepate, cachexia, scorburus, icterus, hydrops; si in liene, cachexia & atrophia scorbutica; si in pancreate contumax intestinorum dolor atque inflatio; si glandulæ hinc inde obstructæ fuerint, scabies, lepra propullulant. Quemadmodum vero omnia, quæ lentorem

fluidis ingenerant, eorumque segniorem progressum faciunt, nec non minimos canaliculos partium occludunt, horum morborum genesi multum velificantur: ita quæ fluiditatem humoribus scenerant, quæ obstructa referant & sanguinem depurant præservandis his morbis commodissime inserviunt. Id genus vero sunt labor, motus, exercitatio corporis, serenus & siccus aër, abstinencia a dulcibus, acidis, salsis, duris, potu spirituoso & a nimia mœstitia. Thermae quoque acidulae & aquae dulces & minerales, nec non infusa calida præsertim ex herbis trifolio fibrino, floribus nasturtii indici, baccis juniperi tostis composita usus sunt præsentissimi: si plethora urget, sanguis mittendus est: si ordinaria & critica evacuationes mensium vel hæmorrhoidum fuerint suppressæ, cito has restituere necessarium est. Cavendum quoque est, ne refrigerantibus, adstringentibus & opiatibus intempestive immodicas omnis generis evacuationes, præsertim sanguinis, febres quoque intermittentes cohibeamus; sed potius in moderatum usum balsamica, amara, & per epicrisin evacuantia nec non salia volatilia oleosa admittenda sunt.

XXVIII.

In specie vero ex corrupto pulmone oritur phthisis cum febre & colliquativis excretionibus: intensa est maxime juvenili ætati & fovetur ut plurimum ab hæreditaria pulmonum debilitate: unde malum indicium est depressior vel angustior thorax, scapularum eminentia, pulsus ordinario citior. Fit plerumque in hoc adfectu decubitus p. n. in pulmone sanguinis & feri, quare tussis, respiratio difficilis, hæmoptylis malum futurum significant. Ad impediendum itaque stagnatorium in pulmone decubitus,

rum, opus est venesectione, qua mature administrata, multos novimus a periculo phthiseos liberatos & macilentos, pingues redditos. Juvat quoque ordinarias sanguinis evacuationes consuetas in ordinem redigere & cautissime adstringentia, acida, spirituosâ, opiata, copiosâ dulcia & expectorantia usurpare; utpote quæ bronchia stimulando humores ad pulmones debiles & laxos nimium alliciunt, eosque ad stasin valde disponunt. Robur vero pulmonum fervant illibatam & heterogeneum ibi subsistens egregie discutiant sulphur purum & myrrha electa, quibus interne, externe etiam in forma emplastri, utendum est. Laudamus quoque Selteranum fontem mitissimum: qui præter sal alcalinum fixum sulphur quoque tenet. Hic cum lacte caprimo mixtus & convenienti regimine ad mensem sumptus, insignem utilitatem ad labem pulmonum tollendam affert. Si hæmoptysis phthisi jungitur, nitrum cum absorbentibus & leniora laxantia desideratam opem promittunt. Quod si vero ab immaturo infarctu pulmonum asthma chronicum & humidum generetur, quod a sicco multum distat, tunc acidularum & thermarum potum aliaque resolventia, balsamica, gummata, gummi ammoniacum, myrrham electam, benzoen, pulverem millepedum, mercurium dulcem, nitrum in forma pilularum invicem mixta, valde proficua semper deprehendimus.

XXIX.

In cachexia ne in hydropem degeneret fugienda sunt adstringentia, quamobrem cautus esse debet usus martialium. Neq; ut quartana in hunc affectum abeat, quod non raro fieri solet, china chinæ, cortex fraxini, viscus quercinus, quibus imperum febris coercemus magna cum circum-

spectione debent adhiberi. Ex diuturno quoque asthma-
te sæpius fit hydrops, ubi dulcia, incrassantia & pectoralia
propter infarctum quem augent suspecta sunt.

XXX.

De fœminarum morbis quædam etiam dicenda restant.
Constat, harum sanitatem multum pendere ab ordinata
mensium fluxione, jam, igitur, ut hic fluxus justo tempore,
modo & mensura procedat, fœminæ conveniens vitæ regi-
men observare tenentur. Maxime omnium vero ad hanc
solennem evacuationem sanguinis conservandam omnia
excessiva in victu, diætâ & animo & aëre aspernentur. Et-
enim nimium comesta acida, dulcia, farinacea lacticinia, in-
durata, salsa, ingens frigus diuturnum orium & omnes ve-
hementes animi passiones protinus ordinem hujus fluxus
perturbant. Potius hæc omnia fugere, & iis uti oportet,
quæ humores servant fluxiles, partiumq; tonum roborant:
cujus generis sunt infusa calida ex herba melissæ, pulegii
floribus chamomissæ, millefolii, anthos cum aquæ concin-
nata, quæ in omnibus fœminarum morbis præcavendis,
imprimis vero circa evacuationis menstruæ tempora open-
ferunt præstantissimam. Ceterum cum morbi, quibus fœ-
minæ adfliguntur, maxima ex parte a colluvie impurorum
sucorum, partim in sanguine, partim in prima regione
collecta, ob alvum segniorem diætæ errata & vitam seden-
tariam nascantur, ideoq; ut causas morbiferas præcinda-
mus, suademus majorem corporis exercitationem, laborem
motum, suademus quoque ut præter jam dicta infusa cali-
da usurpanda per singulas septimanas balsamicis pilulis
sordes primarum viarum evacuent, quæ secundum exem-
plar Beccheri, ex herbarum extractis, gummatibus resino-
fis

sis & refracta aloes lotæ dosi possunt concinnari, utpote tale remedium non tantum plethoræ & cacochymia gignendæ resistit, sed & tonum partium roborando excretiones necessarias promovet, & nervorum ac fibrarum systema a spasmodicis constrictionibus defendit. Neque inutile est interdum uti in laudatis infusis sale volatili oleoso vel balsamo nostro liquido. Hæc omnia jam monita majori cura debent observare gravidæ, quæ, quo magis sibi in diata & regimine affectuum temperant, eo saniores liberos generant, & minus periculi in puerperio sustinent. Nihil vero ipsis est insensius quam omnis vehemens animi affectus, præsertim terror, qui in dispositis subito abortum excitat. Quoniam vero plethora & hanc presso pede insequens cacochymia gravidis & foetus corpori maxime est inimica, quare ut justa venæsectionis administratione & securo evacuatione mature auxilium feramus, summe necessarium est. Accidit vero sæpissime, ut puerperæ in graves incidant morbos, si corpora nempe fuerint impura; si lochia non rite succedant, si prima regio sordibus scatens non expurgetur. Nihil itaque tali in casu ipsarum sanitati est convenientius, quam exacte diæteticas servare leges, corpus & animum in quiete tenere, ac diaphoresin lenioribus promovere, neque minus alvinam regionem securo & balsamico evacuante & roborante decenter a sordibus expurgare; ita non possunt non omnia feliciter benedicente DEO succedere. Ad febres & inflammationes præcavendas, nil securius est pulvere diaphoretico & nitroso: ad spasmodicas vero & dolorificas intestinorum & uteri crispaturas avertendas, nil tutius ipso oleo amygdalarum dulci, spermate ceti, essentia saturata millefolii, chamomillæ vulgaris, corticum aurantiorum, croci, castorei deprehendimus. Evenit sæpenumero, ut quæ semel abortum passæ sunt frequentius hunc experiantur, cujus rei causam esse suspicor, quod substantia uteri, tam quoad tonum ejus, quam quoad vasa, violenta vasorum aperture & foetus expulsionem, læsa fuerit; hanc læsionem itaque restituere & sanare, balneis, infusis herbarum vulnerariis & balsamicis temperatis statim oportet, quod si negligitur, spes perfectæ sobolis fere exspirat.

XXXI.

Ultimo de infantum morbis quædam etiam merentur adduci.

Et

Et sicuti p̄v̄ectiores ætate victu & diætæ vitio ac malo affectuum regimine multa mala patiuntur: ita etiam recens nati ex iisdem causis ægrotant. Si enim nimium lactis quam ferre potest tener ventriculus assumerit; sique hoc crassum, impurum & ad coagulationem promptum fuerit, neque per alvum rite seceserit, statim acefcit, corrumpitur & bile admixta corrosivum evadit; unde, torminum, spasmodorum, convulsionum asthmatis dolorum & febris fit origo. Nihil vero citius eorum sanitatem destruit, quam si nutrices animi affectibus indulgeant vel gravi terrore corripiantur, deinde si tenerima hæc corpora frequenter acribus resinosis evacuamentibus exercentur, præsertim quæ firmiter intestinorum tunicis ob gravitatem vel difficiliorem solutionem impinguntur: hac enim ratione fit, ut tonus & motus peristalticus ventriculi & intestinorum lædatur: quo deperdito nunquam recte procedit alvina sordium excretio, quæ tamen sanitatis infantum certissimus index & parens esse solet. Talismodi purgantia ad dolores, tormina, spasmos, convulsiones, asthmata nec non oesophagi & diaphragmatis stricturas singultuosas corpora præparant, quare talia cane pejus & angue evitentur, prudentia, ratio, & conscientia suadet, dicitur, injungit. Pejoris adhuc indolis sunt, quæ ex metallorum regno petuntur remedia infantibus tenellis plane non convenientia ut aurum fulminans mercurius dulcis, utpote quæ præsertim pulvere assumpta ab humorum in prima regione collectorum commixtione suam plerumque accipiunt operationem, quatenus nempe plus vel minus solvuntur; hinc tali passu infida & infecura merito habentur. Præstat potius acrimoniam & visciditatem humorum absorbentibus, nitratis & cinnabarinis tollere, & mitiore laxante rhabarbarino aut mannato aut clystere emolliente morbosas lactis corrupti fordes expellere. In genere vero hæc regula tenenda est: parcissime infantibus tenellis offerenda sunt remedia, sed consultius semper est nutricibus ea, quæ necessaria sunt ad lactis vitia corrigenda, exhibere. Verum pagellarum angustia nostri argumenti disquisitionem fusiolem excludit.

Faint, illegible text on a rectangular label at the top of the page.

Qc 310

(II)

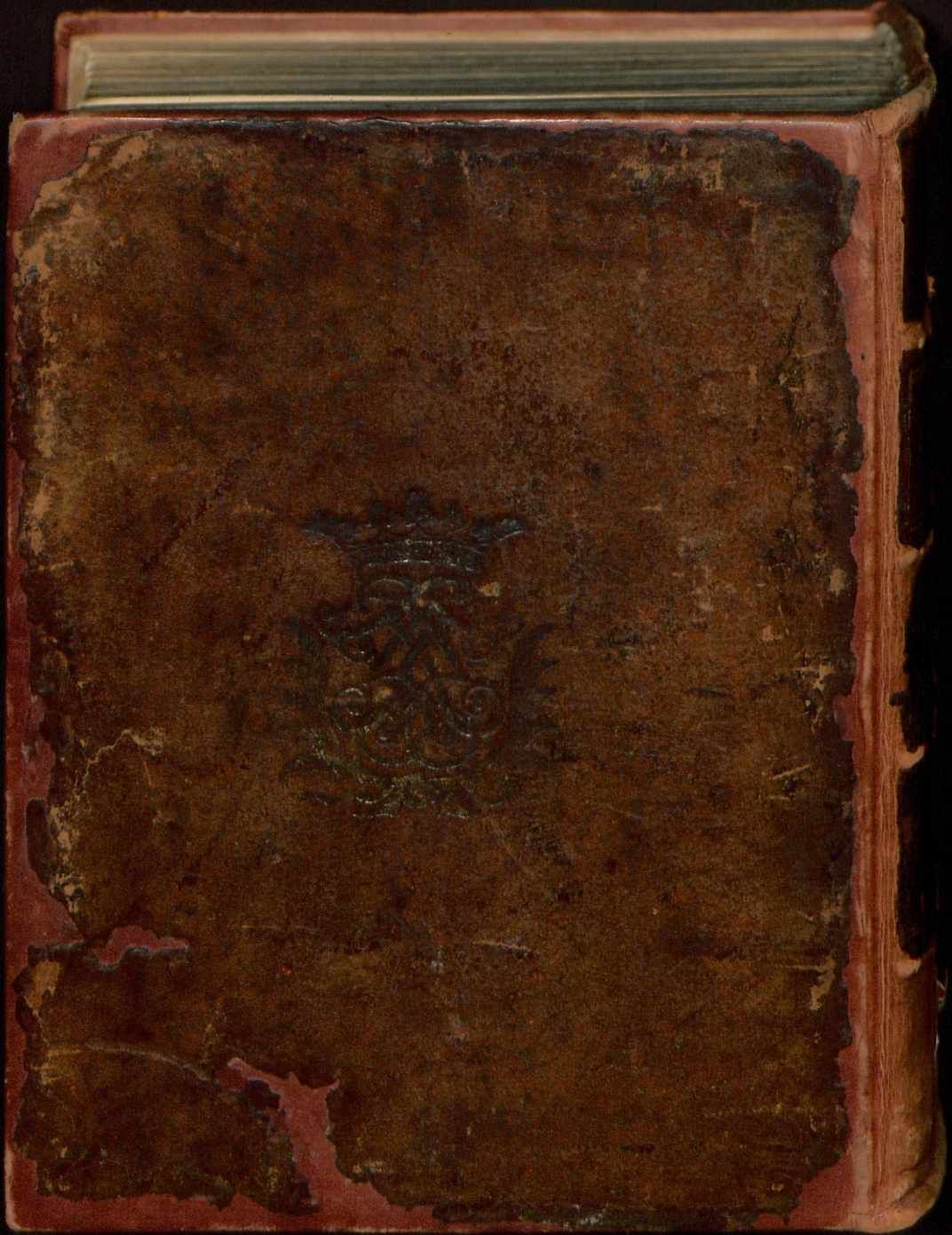
ULB Halle 3
001 540 53X

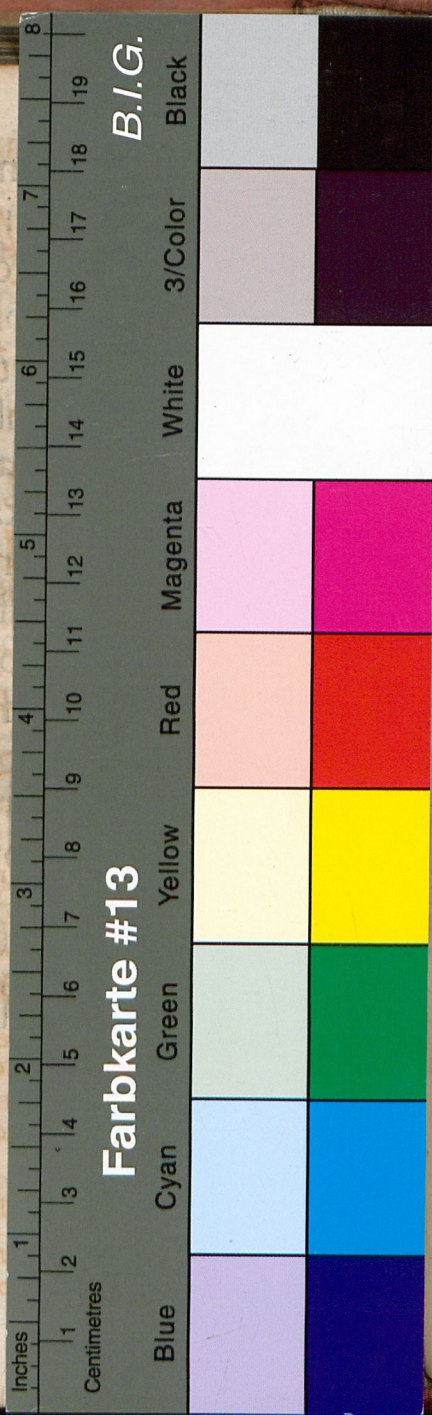

sb

V278

Farbkarte #13

B.I.G.

7

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA,
De

PRÆCAVENDIS MORBIS, ET PRÆMA- TURA MORTE,

Quam

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,
DN. FRIDERICO WILHELMO,
PRINCIPE BORUSSIAE, MARCHIONE
BRANDENBURGICO, Reliqua.

IN ILLVSTRI FRIDERICIANA
GRATIOSISSIMO FACULTATIS MEDICÆ CONSENSU,
PRAESIDE

DN. FRIDERICO HOFFMANNO,
CONSILIARIO AULICO, ARCHIATRO REGIO ET PRO-
FESSORE PRIMARIO,
DOMINO PATRONO, PRÆCEPTORE AC PROMOTORE SVO
omni observantiae atque honoris cultu et aetate colendo,

PRO GRADU DOCTORALI,

Solenni obtinendo More Majorum,
Ad d. April. M. DCC XIII, horis ante & pomeridianis

IN AUDITORIO MAJORI
Publico Eruditorum Examine submittit

JOHANN GEORG WEBER,
SENFFT. MISN.

HALÆ MAGDEBURGICÆ,
TYPIS GEORGII JACOBI LEHMANNI, ACAD. TYPOG.

